Homas
the spiritual way to success
K. Krishna Prasad Bhat
Website: http://homas.in
Email: homasonline@gmail.com
Mobil: 8000858858 /9940406777

अथ प्रणवविधानमुच्यते —

प्रजापति ऋषिः । देवीगायत्री छन्दः । परमात्मा देवता । अं बीजम् । उं शक्तिः । अं ओं आं हृत् । इं ओं ईं शिरः । उं ओं ऊं शिखा । एं ओं ऐं कवचम् । ओं ओं औं नेत्रम् । अं ओं अः अस्त्रम् । अथवा ओं भूः हृत् । ओं भुवः शिरः । ओं सुवः शिखा । ओं महः कवचम् । ओं जनः नेत्रम् । ओं तपः अस्त्रम् । इत्येतैर्वा षडङ्गानि कुर्यात् ॥

अथास्य चतुर्दशयोगन्यासविधिः —

तत्र चतुर्मूर्तियोगः प्रथमः। स चैवं कार्यः। नाभ्यादिगतमूर्तिचतुष्टयममृतमयैरुपहारैस्संपूज्य तेजोरूपं कृत्वा प्रणवेनैकीकृत्य अमृतमाप्लावयेदिति चतुर्मूर्तियोगक्रमः। एवमेव ब्रह्मविष्णुरुद्रभेदाभेदलिङ्गयोगा द्रष्टव्याः। तत्र ब्रह्मादियोगत्रये चतुर्ष्वपि स्थानेषु तत्तन्मूर्तय एव द्रष्टव्याः। भेदयोगे सर्वत्र भिन्नशरीरमूर्तित्रयं, अभिन्नयोगे अभिन्नशरीरमूर्तित्रयं, लिङ्गयोगे लिङ्गरूपम्॥

अथ चिदवष्टंभयोगः —

शरीरचतुष्टयस्य चित्तेजसा व्याप्तिचिन्तनं, पुनराप्त्यादिगुणैर्वाच्यवाचकैकत्वप्रतिपत्त्या प्रणवजपलक्षणो गुणयोगः। ततः स्थूलसूक्ष्मयोगः। कारणे संहारस्संहारयोगः। पुनरेतयोश्चिद्रूपव्याप्तिचिन्तनमोतयोगः। पुनर्द्वैतस्य कल्पितत्वेन चिदधीनसत्ताप्रतीतित्वचिन्तनमनुज्ञातृयोगः। पुनर्द्वैतस्य चिद्व्यतिरेकेणासत्वात् चितोविकारित्वचिन्तनमनुज्ञायोगः। पुनरपि क्वचित्त्वादिधर्मराहित्यचिन्तनं निर्विकल्पकयोगः। एतदुक्तं भवति॥

नाभिहृदयभ्रूमध्यमूर्धसु अं नमः, उं नमः मं नमः, ओं नमः, इति *प्रणवावयवैः प्रणवेन च न्यासपूर्वकं ब्रह्मविष्णुरुद्रेश्वरान् संभाव्य सर्वत्र* मानसपूजां अमृतमयैरुपहारैस्संपूज्य, पुनस्तान् तेजोरूपान् कृत्वा, प्रणवोच्चारणेनैकीकृत्य षोडशान्तस्थममृतं संयोजयेदिति प्रथमो योगः॥

पुनरं नम इति प्रणवप्रथमावयवेन ब्रह्माणं चतुर्षु स्थानेषु पूर्ववत्संपूज्य प्रणवेन तेजोरूपं कृत्वा अमृतेन संयोजयेत्। पुनः उं नमः, मं नमः इति द्वाभ्यां विष्णुरुद्रौ तथैव संयोजयेत्। पुनः प्रणवावयवैस्त्रिभिरपि चतुर्षु स्थानेषु तथैव कार्यः। तत्र त्रयाणामपि न्यासस्थानविशेषस्तु नाभेर्दक्षिणतो वामतश्च नाभौ च। तथैवेतरहृदयादिस्थानेष्वपि द्रष्टव्यम्। इत्थं भेदयोगः॥

पुनः प्रणवेन चतुर्षु स्थानेषु न्यासपूर्वकं मानसोपहारतेजोरूपीकरण-समर्पणान्तं भेदयोगलिङ्गयोगचिदवष्टंभयोगाख्योपि कार्याः। तत्र भावना-विशेषाः पूर्वोक्ताः ॥

अतः परं प्रणवेन हृदि न्यासपूर्वकं पूर्ववदेव सर्वेप्यवशिष्टा गुण-योगाद्या निर्विकल्पकयोगान्ता द्रष्टव्याः। तत्रापि भावनाविशेषाः पूर्वोक्ताः। इत्येवं चतुर्दशयोगान् कृत्वा, स्वनाममहावाक्यप्रणवोच्चारणेन स्वात्मन्यवस्थाय, प्रणवमकारउकारअकारैः व्यापकचतुष्टयं कुर्वन् तन्मूर्तिशरीरचतुष्टयमुत्पाद्य, संहारन्यासेन नाभ्यादिषु मूर्तिचतुष्टयं संभाव्य, अमृतमयैरुपहारैस्संपूज्य प्राणानायम्य, मूर्तिचतुष्टयमेकीकुर्वन् अमृतमास्राव्याङ्गऋष्यादिकं विन्यस्य, सकृत्प्रणवमुच्चार्य सबाह्याभ्यन्तरममृतमास्राव्य, अमृतमयो भवेत् ॥

अथानुष्ठानपद्धत्युक्तप्रकारेणापि प्रणवन्यासविशेषो लिख्यते --

अं अं नमो ब्रह्मणे नमः। आं उं नमो विष्णवे नमः। इं मं नमश्शिवाय नमः। ईं मं नमो ब्रह्मणे नमः। उं उं नमो विष्णवे नमः। ऊं अं नमश्शिवाय नमः। ऋं अं नमो ब्रह्मणे नमः॥ इत्यादिप्रणवावयवै-रनुलोमविलोमितैर्ब्रह्मविष्णुशिवपदैश्च संयोज्य, उक्तरीत्या अवशिष्टान्मातृका-वर्णान्मातृकास्थानेषु न्यसेत् ॥

पुनः अं अं नमः। उं आं नमः। मं इं नमः। अं ईं नमः। उं उं नमः। मं ऊं नमः। अं ऋं नमः। इत्यादिप्रणवावयवत्रितयपूर्वकान् मातृका-वर्णान् मातृकास्थानेषु न्यसेत्। ओं अं ओं नमः। ओं आं ओं नमः। ओं इं ओं नमः। ओं ईं ओं नमः। इत्यादिप्रणवपुटितवर्णान् मातृकास्थानेषु न्यसेत्। पुनः ओं अं ब्रह्मणे नमः। ओं आं विष्णवे नमः। ओं इं रुद्राय नमः। ओं ईं ओंकाराय नमः। ओं उं प्रणवाय नमः। ओं ऊं सर्वव्यापिने नमः। ओं ऋं अनन्ताय नमः। ओं ॠं ताराय नमः। सूक्ष्माय नमः। शुक्लाय नमः। वैद्युताय नमः। पराय० ब्रह्मणे० एकाय० एकरुद्राय०

ईशानाय० भगवते० महेश्वराय० महादेवाय० सदाशिवाय० सर्वरक्षित्रे० सर्वगताय० सर्वप्रियतमाय० नित्यतृप्ताय० सर्वापगमाय० सर्वकान्ताय० सर्वप्रतिष्ठाय० सर्वश्रोत्रे० सर्वस्वामिने० सर्वसमृद्धाय० सर्वचक्राय० सर्वक्रियाय० सर्वेच्छाय० सर्वदीक्षाय० सर्वावाप्ताय० सर्वालिङ्गिताय० सर्वहिंसकाय० सर्वदाहकाय० सर्वभावाय० सर्ववृद्धाय० गुणबीजाय० सुखाय० वेदादये० आदये० मध्यमाय० पराय० त्रिमात्राय० योनये० सर्वदेहाश्रयाय० संवादकाय० सर्वात्मने नमः । ५१ इत्थं प्रणवमातृकावर्णपूर्वकं मातृकान्यासस्थानेषु न्यसेत् । पुनः सामान्यन्यासाख्यं गुरुगणपतिवन्दनादिकं मातृकान्यासान्तं प्रसिद्धरीत्या कुर्यात् ॥

अथ योगविधिः--

एवं जपादिसिद्धप्रणवो योगी, यथोचितमासनमास्थाय तन्मन्त्रन्यासादिकं कृत्वा, मूलाधारत्रिकोणमध्ये मूलाधारगतस्यादिवर्णत्रयतेजसो मध्यत्रिकोणविन्दुस्थघ्वननादमयीं परां शब्दब्रह्मात्मिकां देवीं भावयेदात्मकुण्डलिनीम् ॥

तस्या मध्यगतं सूक्ष्मं सर्वविश्वस्य कारणम् ॥
जीवात्मकं परं तेजः संविद्रूपं परं स्मरेत् ॥

इत्युक्तप्रकारेण मूलाधारे अकारादिप्रणवांशत्रयत्रिरेखं त्रिकोणं संचिन्त्य, प्रणवस्य विन्दुं तन्मध्ये दीपाकारं संचिन्त्य, ओंकारो गुणबीज इत्युक्तविभूतियुक्तं ध्यात्वा, यथावत्प्रणवमुच्चार्य, प्रणवमुन्मन्यन्तमात्रोपेतमुच्चार्यान्तनादात्मकमळिविरुतिकोमलं शब्दब्रह्मापरनामकं सूक्ष्मं तेजस्तन्तुनिभं नादं सुषुम्नाध्वना तदग्रगतपरमात्मगतं निनयेत् । इति सूक्ष्मतन्तुनयनयोगः ॥

अथैवमेवावर्तत्रितययुक्तं विन्दुं संचिन्त्य तारं तथोच्चार्योच्चार्य द्वादशान्तस्थचित्तं तु प्रोतं परीक्ष्य ततोऽमृतवर्षं ध्यायन् तारमभ्यसेत् । इति विन्दुस्वरूपनयनात्मकः सपापमृत्युहरो योगः ॥

एवं मूलाधाराकारादित्रिकोणमध्यबिन्दुगतनादरूपप्रभां विसतन्तुनिभां विचिन्त्य प्रणवमुन्मन्यन्तमात्रायुक्तमुच्चार्य द्वादशान्तस्थचिच्चन्द्रे नीत्वा तस्मात् अमृतवर्षं भावयन् प्रणवमावर्तयेत् । इति मन्त्रानयनात्मको योगः ॥

विहरणादिनिपुणः मूलाधारगतत्रिकोणमध्यबिन्दुगतनादं तेजः पीत-तन्तुनिभं ध्यात्वोक्तप्रकारेण परमात्मनि निनयन् पुनरावृत्तिविहीनं तारमभ्यसेत् । पीततन्तुनयनात्मकोयं योगः मोक्षकरः ॥

अथ मूलाधारे एवं विचिन्त्य स्थूलसूक्ष्मकारणसामान्यबीजं संविद्भाव-क्रमेण अकारमुकारे, उकारं मकारे, मकारं बिन्दौ, बिन्दुं नादे, नादं शक्तौ, शक्तिमुन्मन्यन्ते निर्द्वन्द्वत्वादिलक्षणे शान्ते संहरन् प्रणवमभ्यसेत् ॥ अयं क्रमः संहारात्मको मोक्षप्रदो योगः ॥

एवमहरहर्योगं कृत्वा, दिनत्रयावृत्तौ च मनसा जाग्रदात्मकं बीजं स्वप्नरूपे बिन्दौ, तं सुषुप्तिरूपे नादे, तं तुर्यरूपायां शक्तौ, तां तुरीयातीत-रूपे शान्ते च जाग्रदादिभिस्सह मनसा संहरेत् ॥ अयममन्त्रोच्चारको मोक्षप्रदो योगः ॥

समन्त्रोच्चारके योगे सूक्ष्मायां स्वमहिमायां वाचिन्यायां ख्यातिरूपायां मूलाधारस्थायां परायां वाचि, पश्यन्त्यां नाभिस्थायां वापि मध्यमाख्यवैखर्योश्च हृदयमुखस्थयोश्च प्रणवोच्चारणेन क्रमेणोत्पाद्य तां पश्चमीं वैखरीमेवोच्चारणानन्तरं तदन्तध्वनिरूपेणाऽऽस्यभ्रूमध्यमूर्धद्वादशान्तषोडशान्तं स्थित्वा, आसु क्रमेण वैखरीमध्यमा-(पश्यन्ती)परासूक्ष्माख्यासु संहरन् प्रणवमभ्यसन् योगं कुर्यात्, इत्यादि सर्वमवगन्तव्यम् ॥

अथास्य प्रणवस्य यन्त्रमपि भावनार्थं मन्त्रदेवताप्रकाशिकोक्तप्रकारेण लिख्यते —

पट्कुक्षि पीठसंस्थं तदुपरि विलसत्सोमखण्डं सबिन्दुं
तन्मध्ये नादसंज्ञं प्रणवमभिवृतं बिन्दुनादौ पुनश्च ।

इत्थं संचिन्त्य योगी विविधमनुदिनं तारगं व्योमसंस्थं
सर्वाधारं महेशं सकृदपि मनसा संस्मरेद्यः स मुक्तः ॥

अस्यार्थः — पट्कुक्षिरित्यकारोन्वर्थसंज्ञः । पीठ इत्युकारः । सोमखण्डमिति तिर्यग्भूतरेखाद्वयम् । बिन्दुरिति तदुपरि रेखावलयम् । नादमिति तत्र दीर्घरेखा । तारं प्रणवः । तदुपरि च बिन्दुनादौ । व्योम हकारः । शेषं प्रसिध्दम् ॥ ध्यानम् —

विष्णुं भास्वत्किरीटाङ्गदवलयगळाकल्पहारोदराङ्घ्रि-
श्रोणीभूषं सवक्षोमणिमकरमहाकुण्डलामण्डिताङ्गम् ।
हस्तोद्यच्चक्रशङ्खाम्बुजगदममलं पीतकौशेयमाशा-
विद्योतद्भासमुद्यद्दिनकरसदृशं पद्मसंस्थं नमामि ॥

ओं इति मन्त्रः ॥ शतलक्षजपः । पायसैर्घृतसिक्तैश्च दशांशं होमः । विप्रभूरुहसमिद्भिर्वा । विप्रभूरुहः-पलाशः । एवं पुरश्चरणाहोमः ॥

अथ प्रयोगान्तरहोमः —

सर्पिःपायसशालीतिलसमिदाज्यैरनेन यो जुहुयात् ।
ऐहिकपारत्रिकमपि स तु लभते वाञ्छितं फलं नचिरात् ॥

अथ पूजा —

वैष्णवे पीठे समावाह्य मुकुन्दं समर्चयेत् । अङ्गैः प्रथमावृतिः । वासुदेवाय० संकर्षणाय० प्रद्युम्नाय० अनिरुध्दाय०

स्फटिकस्वर्णदूर्वेन्द्रनीलाकाराश्च वर्णतः ।
चतुर्भुजाश्चक्रशङ्खगदापङ्कजधारिणः ॥

किरीटकेयूरिणश्च पीताम्बरधरा अपि ।

एतैर्महादिग्दलेषु समर्चयेत् । पुनः शान्त्यै० श्रियै० सरस्वत्यै० रत्यै०

अच्छपद्मरजोदुग्धदूर्वावर्णाः स्वलंकृताः ।

एताभिरवान्तरदळे । एताभिर्मूर्तिशक्तिभिः द्वितीयावृतिः । आत्मने० अन्तरात्मने० परमात्मने० ज्ञानात्मने० निवृत्त्यै० प्रतिष्ठायै० विद्यायै० शान्त्यै०

ज्वलज्ज्वालासमाभाः स्युरात्माद्या मूर्तिशक्तयः ।

एताभिर्मूर्तिशक्तिभिर्दिग्दळेष्वन्तरालदळेषु च समर्चयेत् । एवं तृतीयावृतिः । इन्द्रादिभिः चतुर्थी । वज्रादिभिः पञ्चमी ॥

अथ प्रणवप्रसङ्गात् शक्तिप्रणवमन्त्रविधिश्च कल्पान्तरोक्तोत्र लिख्यते—

ईश ऋषिः । पंक्तिश्छन्दः । शक्तिभैरवी देवता । आं हृत् । ईं शिरः । इत्यादिर्दीर्घस्वरषट्कैरङ्गानि । (ध्यानम्—)

प्रकाशमध्यस्थितचित्स्वरूपां वराभये संदधतीं त्रिणेत्राम् ।
सिन्दूरवर्णामतिकोमलाङ्गीं मायामयीं तत्वमयीं नमामि ॥

ध्यानान्तरम्—

कल्पद्रुमूलमणिकुट्टिमसंनिविष्टां मुक्तातपत्रकृतमौक्तिकवृष्टिहृष्टाम् ।
इष्टाभये विदधतीमरुणां त्रिणेत्रां इष्टाप्तये भगवतीमनुशीलयामः ॥

ईं इति मन्त्रः सबिन्दुकः चतुर्थः स्वरः । एकविंशतिलक्षं जपेत् । दशांशमाज्यैर्हुनेत् पुरश्चरणार्थम् ॥ अत्यैश्वर्यफलप्रधानोयं मन्त्रः ।

अथ पूजा—प्राक् नवमे पटले भुवनेशीविधानोक्तपीठे समावाह्य समर्चयेत् । एकशक्तित्वादावरणादयो न सन्ति । अथ भुवनेश्वरीत्रिगुणितविधानोक्तवत् संपूजयेत् ॥

अथास्य मन्त्रस्य न्यासविधिः—